

اهداف چند بعدی پاکستان در روابط با ترکمنستان و قرقیزستان

- فرزاد رضانی بونش

مرکز بین المللی مطالعات صلح ipsc

واژگان کلیدی: اهداف پاکستان در روابط با ترکمنستان و قرقیزستان، روابط پاکستان با ترکمنستان، قرقیزستان، اهداف پاکستان در روابط با قرقیزستان

بیان رخداد:

نخست وزیر پاکستان در روزهای 20 الی 21 ماه می (30 و 31 اردیبهشت ماه) سال جاری میلادی به «عشق آباد» و «بیشکک» پایتخت کشورهای ترکمنستان و قرقیزستان سفر کرد. ملاقات با روسای جمهور ترکمنستان و قرقیزستان و بررسی مسائل روابط و همکاری‌های دوجانبه و منطقه‌ای بخصوص پیگیری و چگونگی اجرای طرح‌های خط لوله گاز «تاپی» و «کاسا 1000» از مهمترین اهداف سفر منطقه‌ای نخست وزیر پاکستان به کشورهای مذکور آسیای مرکزی است. در این بین در این نوشتار به بررسی اهداف چند بعدی پاکستان به دو کشور مهم ترکمنستان و قرقیزستان می‌پردازیم:

تحلیل رخداد:

روابط نوین سیاسی پاکستان با کشورهای آسیای مرکزی (تاجیکستان، ترکمنستان، قرقیزستان، قزاقستان و ازبکستان) به سال‌های دهه ۱۹۹۰ که این کشورها استقلال خود را از شوروی به دست آوردند برمی‌گردد. در این میان، طی یک دهه اخیر حضور پاکستان در کشورهای آسیای مرکزی چشمگیرتر به نظر می‌رسد.

اهداف ژئوپلیتیک و سیاسی پاکستان:

رقابت با هند: از يك سو هند به عنوان یکی از مهمترین قدرت‌های نوپدید در عرصه روابط بین الملل، در تلاش است تا با یافتن جای پای برای خود در حوزه‌های گوناگون سیاسی و اقتصادی در سطوح جهانی و منطقه‌ای، نه تنها به کسب، حفظ و افزایش قدرت و منافع ملی خود بپردازد، بلکه از این رهگذر می‌تواند به تامین امنیت ملی و افزایش جایگاه خود در میان دیگر کشورها نیز کمک نماید. بنابراین پاکستان به دنبال آن است تا در برابر دشمن دیرین و رقیب دیرپای خود - یعنی هند- جایگاهی درخور برای خویش در این منطقه فراهم آورد. در واقع هر

چند هند سودای ابرقدرتی نداشته باشد اما خواهان سهم بیشتری در معادلات سیاسی و اقتصادی بین‌الملل و همچنین آسیای میانه است و در این راه کوشیده است تا اهداف راهبردی کوتاه مدت و بلند مدتی را پیگیری کند. لذا اسلام آباد تلاش میکند از غافله رقابت با رقبایی مانند هند نیز عقب نماند. علاوه بر این افزایش روابط نظامی و امنیتی هند با کشورهای آسیای مرکزی و توجه این کشور به بالا بردن زمینه‌های حضور نظامی و امنیتی خود در کشورهای همچون تاجیکستان موجب توجه بیشتر پاکستان به منطقه شده است. در این راستا هند کوشیده است تا با تقویت حضور خود و گسترش مناسبات با کشورهای منطقه و حتی حضور نظامی در آنها (که تامل‌های هند فاصله چندانی نیز ندارند) هم حضور نظامی امنیتی نظامی خود را در منطقه گسترش دهد و هم به نوعی نوعی تقابل را در مقابل سیاست‌های منطقه ای پاکستان در آسیای میانه در منطقه داشته باشد. بنابراین پاکستان بیشتر از هر زمانی به گسترش نفوذ سیاسی، اقتصادی و امنیتی هند در آسیای مرکزی حساس شده است. در این بین حضور مناسب چین در منطقه و همکاری با این کشور میتواند به پاکستان در حضور بیشتر در ترکمنستان و قرقیزستان کمک کند تا در آینده نزدیک حضور بیشتری در ابعاد سیاسی اقتصادی و امنیتی منطقه داشته باشد.

همکاری های امنیتی و سیاسی با کشورهای ترکمنستان و قرقیزستان: از نگاه بسیاری نگرانی روز افزون کشورهای آسیای مرکزی جدا از بحث مبارزه با شبکه مواد مخدر، عمدتاً ناشی از نفوذ داعش و گروه های هوادار آنها در منطقه به عنوان یک حمله نرم افزاری و امنیتی از جانب پاکستان و عربستان و یا جنبش های فعال پاکستانی در مناطق شمالی این کشور است. در این بین پاکستان تلاش میکند تا با به نوعی با امتیازهای گوناگونی در جهت سرکوب جنبش های مخالف این کشورها در مناطق قبایلی پاکستان عملاً مانع از صدور تهدیدات تندروهای اسلامی چون جنبش اسلامی ازبکستان به ترکمنستان و قرقیزستان گردد. از نگاه اسلام آباد پاکستان دارای منابع عظیم انسانی، و تجربه منحصربه‌فرد در زمینه مبارزه با تروریسم بین‌المللی و افراط‌گرایی مذهبی است و اسلام آباد می‌تواند یک شریک مهم برای قرقیزستان و ترکمنستان باشد. گذشته از این پاکستان نگاه بسیار جدی تری به ترکمنستان دارد و از سیاست بیطرفی ترکمنستان کاملاً استقبال و حمایت می‌کند و عشق‌آباد را به عنوان شریک مطمئن خود می‌شناسد. چنانچه پاکستان همواره از ابتکارات دولت ترکمنستان در سازمان ملل در زمینه طرح‌های انرژی و توسعه پایدار و حمل و نقل و ترانزیت کالا پشتیبانی می‌کند.

اهداف اقتصادی پاکستان:

همکاری های تجاری: روابط اقتصادی پاکستان با دو کشور قرقیزستان و ترکمنستان در مقایسه با رقیبان منطقه ای بسیار کم است. در این راستا لزوم افزایش همکاری های اقتصادی فیما بین و اقدامات مشترک در منطقه احساس میشود. از نگاه اسلام آباد پاکستان دارای منابع عظیم انسانی، دسترسی به آب های آزاد و بندر گوادر است و اسلام آباد می تواند یک شریک مهم برای اقتصاد قرقیزستان و ترکمنستان باشد. در همین راستا پاکستان تلاش میکند تا نیاز به اتصال کریدور اقتصادی- حمل نقلی با هدف دسترسی قرقیزستان و ترکمنستان به بندر پاکستان وجود داشته و در توسعه روابط تجاری و اقتصادی نقش مهمی ایفا کند. در همین بین گسترش مسیرهای هوایی و زمینی با کشورهای آسیای مرکزی موجب افزایش حجم تجارت بین این کشورها و پاکستان خواهد شد. در بعد دیگری پاکستان تلاش میکند تا در رقابت با ایران و هند و تلاش برای افزایش نقش بندر چابهار در منطقه از بندر گوادر به عنوان مهمترین بندر برای ترانزیت کالا به منطقه بهره برد. در این بین در حالی که روسیه، ایران و هند کریدور شمال- جنوب را برای گسترش روابط اقتصادی میان سه کشور و گسترش همکاری های خود با کشورهای آسیای مرکزی و پیوند دهنده میان آسیای مرکزی و جنوب آسیا مد نظر دارند. افزایش حضور اقتصادی چین در کشورهای آسیای مرکزی در سال های گذشته سبب شده است که سیاستمداران پاکستانی بر آن شوند که با همراهی با پکن، زمینه افزایش حضور اقتصادی و سیاسی خود در این منطقه را فراهم آورد.

انرژی برق و گاز: دغدغه تامین امنیت انرژی برای اقتصاد پاکستان که با رشدی چشمگیر به جلو می رود، از اهمیتی ویژه برخوردار است. بنابراین پاکستانی ها در روابط خود با کشورهای آسیای مرکزی مباحث مربوط به امنیت انتقال انرژی از این منطقه به بازارهای مصرف خود و هند را نیز دنبال کرده اند. در این بین خط لوله گاز «تاپی» یک طرح بسیار مهم و آینده دار در حوزه روابط ترکمنستان و پاکستان بوده است. بنابراین ترکمنستان می تواند نقش مهمی در برآورده کردن نیازهای انرژی پاکستان ایفا کند و احداث خط لوله گاز تاپی از اهمیت زیادی برای اسلام آباد برخوردار است. چرا که جدا از تامین گاز خود میتواند از آن ترانزیت هم دریافت کند. در بعد دیگری پاکستان سالها است که با کمبود انرژی برق روبرو هستند و این امر در فصل تابستان نمود بیشتری می یابد. لذا پروژه کاسا 1000 و دریافت برق ارزان از تاجیکستان و قرقیزستان به نوعی می تواند به تامین رشد اقتصادی مداوم و صلح و ثبات کامل در کشور کمک کند. طرح «کاسا 1000» که طرح انتقال برق از آسیای مرکزی به جنوب آسیاست، خرید و فروش برق را میان این کشورها و همسایگان آنها گسترش خواهد داد. این پروژه از سال 2007 مورد توجه قرار گرفته است و شامل ساخت خطوط انتقال برق از قرقیزستان و تاجیکستان به پاکستان از راه افغانستان است و قرار است اجرای پروژه در سال 2017 تکمیل شود. تحقق این پروژه را با وجود مشکلات خاص کشورهای منطقه دست نیافتنی نیست اما تامین اعتبار هنگفت

این طرح یکی از مهمترین مشکلات آن محسوب می‌شود. در چارچوب این پروژه، قرقیزستان و تاجیکستان متعهد می‌شوند 1000 مگاوات برق به پاکستان و 300 مگاوات به افغانستان در مدت 15 سال صادر کنند. این طرح عملاً میتواند نقش عمده ای در پر کردن کمبودهای برق در پاکستان باشد.